

Зінаїда СІКОРСЬКА,
кандидат філологічних наук,
професор
Луганського державного
інституту культури і мистецтв

ДІЄСЛОВО У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОГО МОВЛЕННЯ

Професійне мовлення реалізується розмовним, офіційно-діловим і науковим стилями. Проте більшість навчальних посібників з курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)» містять теоретичний і практичний матеріал, що стосується лише офіційно-ділового стилю. Такий підхід істотно звужує уявлення про сферу професійного мовлення й не забезпечує належного рівня фахової комунікативної компетентності студентів. З огляду на це, ставлячи за мету проаналізувати у своїй статті вживання дієслів у професійному мовленні щодо відповідності лексичним, граматичним і стилістичним нормам, виявити деформації, яких зазнає внутрішня структура української мови внаслідок перенесення особливостей російської мови в українську, ми залуцаємо фактичний матеріал усіх трьох названих вище стилів, а це в основному науково-гуманітарні тексти й усне мовлення працівників мистецьких навчальних закладів. Речення-ілюстрації подаємо без змін.

У наукових статтях часто натрапляємо на механічні карикатурні переклади дієслівних форм. Вони спричинені авторським калькуванням значеннєвої структури багатозначного слова без урахування відмінностей вживання лексичних форм у контексті. Наприклад, у російському дієслові **относится** виокремлюють такі значення: 1) виявляти своє ставлення; 2) входити до складу чогось; 3) бути пов'язаним із кимось або чимось. В українській мові ці значення мають інший форматив – план вираження, а саме: 1) ставитися; 2) належати; 3) стосуватися. Отож ненормативними є конструкції: *критично відноситься до себе; як до цього відносяться інші люди; легковажно відносяться до своїх обов'язків*. Треба: *критично ставиться до себе; як до цього представляється інші люди; легковажно ставляться до своїх обов'язків*. А **відноситься** в українській мові вживають у значенні «перебувати в певній відповідності, співвідношенні з чим-небудь», переважно в математичній лексиці: *А відноситься до В, як С до D*.

Очевидно, над деякими авторами тяжіє спадщина, яку нам лишила радянська лексикографія. Не випадково знаходимо кальковану дієслівну форму в такому реченні: *До незаперечних переваг електронних підручників відноситься можливість організації «живого» подання інформації*, бо її наводив Українсько-російський словник 1975 р. видання: **відноситься, віднести** 1) (*проявляют какое-н. отношение к кому-, чему-н.*) **относится, отнестись**; 2) (*только несоверш.: иметь отношение; касаться чего-н.*) **относиться**; 3) (*только несоверш.*) **мат. относится** [10; 94]. Та вже другий том Російсько-українського словника 1984 р. видання зафіксував відмінності сло-

вовживання дієслівних форм-відповідників: **рос. относится**: 1 – ставитися; 2 – стосуватися; 3 – відноситися. А в значенні «входити до складу чогось» (його вимагає й наведений контекст) подано форму **належати** [6; 395].

Добір лексики в радянських словниках підпорядковували теорії злиття мов. Наслідків того, що «змушували наші слова вживати так, як уживають росіяни», у сучасному професійному мовленні багато. Ось ще приклади: *Дисертант **приводить** цікаві історичні відомості; У спеціальній літературі **приводяться** різні визначення «дистанційного навчання»*. У літературній мові слово **приводити** має кілька значень; закладений у ньому зміст співвідноситься з відповідними діями: допомагати йти, приходити, доставляти, примушувати прибути, доводити, народжувати тощо. А щоб підкріпити свою думку, **наводять** щось – відомості, визначення, цитати, слова, цифри та ін.

Автори статей припускаються лексичних помилок, не розрізняючи пароніми – споріднені та неспоріднені слова, схожі за формою, але різні за значенням. Багато українських відповідників має російська лексема **приводить**, серед них і пароніми **приводити** та **призводити**. Вони мають усталені значення і виявляють свої особливості у поєднанні з іншими словами та словоформами: ***приводити** до школи, до перемоги, у належний вигляд; **призводити** до бійки, до втрат, до катастрофи, до тяжких наслідків*. Отже, коли **доводять** кого- чи що-небудь до негативного стану або **спричинюють** наслідок, переважно негативний, уживають слово **призводити**: *Незнання правил **призводить** до помилок у письмових роботах*. Якщо ж **доводять** до якогось нейтрального або позитивного стану, вживають слово **приводити**: *Смільне виконання збагачує звучання новими ансамблевими барвами, уміле використання їх **приводить** до якнайповнішого розкриття музичного змісту; другу частину речення можна перекласти ще так: уміле використання їх якнайповніше розкриває музичний зміст*.

Російське дієслово **утверждать** у значенні схвалювати щось, уважати остаточно вирішеним, перекладається українським **затверджувати**. Слова **затверджувати, затвердження** іноді плутають із паронімами **утверджувати, утвердження**: *Музична література **затверджує** погляди дітей на світ*. Тим часом дію зі значенням робити міцним, непорушним, остаточно зміцнювати передає дієслово **утверджувати**: *Музична література **утверджує** погляди дітей на світ; Своєю творчістю митець служив справі **утвердження** ідеалів гармонії і класичної досконалості*.

Часто плутають слова **зумовлювати** й **обумовлювати**, які різняться своїм значенням: *Розвиток світової цивілізації на сучасному етапі **обумовив***

зростання комунікації; Сучасна іншомовна комунікація являє собою складне лінгвопсихологічне явище, яке **обумовлено** реалізацією явних та прихованих стратегій учасників комунікації. **Зумовлювати** – бути причиною чогось, приводити до чогось, викликати щось і, як умова існування, розвитку, формування чогось, визначати його характер, якість, специфіку та ін., а **обумовлювати** – узалежнювати від певних умов, обставин; застерігати, домовлятися; визначати умови, термін чогось. Отже, в наведених реченнях потрібно вжити дієслова **зумовив, зумовлено**.

Словник української мови фіксує слово **переняти** як застаріле й те саме, що **перейняти** [8; 238], проте з сучасного погляду його сприймають по-іншому й у новітніх словниках не подають. Див., наприклад: рос. **перенимають, переняють** (*усваивать, подражая*) – переймати, перейняти; (*заимствовать*) запозичити, запозичити [12; 265]. Тож якщо виникає потреба запитати: *чому б не переняти цікавий досвід?*, то краще запитати: *чому б не перейняти цікавий досвід?*

Хибує професійне мовлення й на буквальному переклад російських усталених сполук **принимать участие** та **подводить итоги**, і на неправильне використання їх. Читаємо: у *хороводах приймають участь і старі, і малі; однотайно приймати рішення; підведемо підсумки за рік*. Російському звороту **принимать решение** в українській мові відповідає не двослівна сполука, а одне дієслово: **вирішувати** чи **ухвалювати**. **Приймати** можна що-небудь зі столу, з дороги тощо. Відповідники російського слова **подводить** в українській мові – **підводити** й **підбивати**, що мають різне значення: **підводять** кого-небудь до когось, чогось; **схилиють** на якісь учинки, переважно негативні; не виконують потрібного та ін., а **підсумки підбивають**.

Буквалістичний переклад творить ідіоми-покручі: *Музичний розвиток дитини впливає на її загальний розвиток та знаходиться в прямій залежності від зацікавленості дитини предметом своїх занять*. Цей довжелезний пасаж звучатиме природніше й лаконічніше, коли рос. **находится в прямой зависимости** передати короткою дієслівною формою **залежить**.

Під час написання статті особливої уваги слід надавати фразеологізмам. Не можна бездумно калькувати чужі усталені вислови, вони здебільшого специфічні для кожної мови, тож треба йти не від букви до букви, а від змісту до змісту, добирати питомі звороти. Скажімо, чужомовний зворот подибуємо в такому реченні: *Отже, виникло питання: чи справді справа обстоїть таким чином?* Конструкція **справа обстоїть** в українському контексті спотворює зміст. Російське дієслово **обстоять** є основним лексичним компонентом фразеологізмів **как обстоят ваши дела?**, **всё обстоит благополучно**, якого немає і який зовсім не потрібний в українських відповідниках: **як ваші справи?**; **усе гаразд, усе добре**.

У літературній мові більшість дієслів вимагає від залежного слова певної відмінкової форми. Наприклад, норми сучасної української мови порушує неправильне керування дієслів у таких реченнях: *Чудовий педагог-практик Вадим Кирилович **учив мистецтву** художньої інтерпретації творів різних*

*стилів і епох; **Опанувати майстерністю** можна лише на індивідуально-творчому рівні; Столярський надавав велике значення розвитку музичної фантазії*. Переносячи властиві російській мові зв'язки між словами на український ґрунт, автори узвичаюють покручі, витискають самотню будову словосполук. Дієслово **вчити** у значенні «передавати кому-небудь знання, навички; навчати» потребує іменника в родовому відмінку: **учив** (чого?) **мистецтва**; дієсловом **опанувати** вимагає залежного слова у знахідному відмінку: **опанувати** (що?) **майстерність**; дієсловом **надавати** керує залежними словами в родовому відмінку: **надавав** (чого?) **великого значення**.

Поспіхом перекладаючи російські слова, автори часом не дбають і про самотню тональність української мови, про її логічно-образну систему. Наприклад, у реченні **Образ обмальовується в них лише контурно, викликаючи в читача почуття недомовленості, незавершеності, формуючи бажання «домальовати» цей образ** дві хиби: фонетична й лексична. Бажко навіть вимовляти перші два слова, та й слух разить повторюване початкове **об-**. Немилосливості слід уникати, оскільки вона відволікає від суті висловлювання. Аналізуючи дослідження про «звукосимволічні правила», притаманні мовам, І.Фаріон висновує: «А відтак, якщо забрати традиційні для народу звукові вібрації, то цей народ стає вже іншим народом. І хоча б тому, що звуки, які позначають сутність, творить ірраціональна сила кожного етносу, подарована йому від Бога» [11; 11]. Лексико-синтаксична помилка полягає у вживанні дієслівної форми пасивного стану **обмальовується**. Звернувшись до тлумачного словника, побачимо, що лексема **обмальовувати** вживається зі значенням «детально розповідати про що-небудь, викладати щось з усіма подробицями». Оскільки ж у фразі йдеться про художній образ японської поезії, то замість **обмальовують** краще сказати **створюють**.

Під впливом російської мови в 70-х рр. минулого століття в книжні стилі української мови ринув потік неприродних постфіксальних дієслів недокопаного виду пасивного стану – складників трикомпонентних пасивних конструкцій. Відповідно до власної синтаксичної традиції та норм побудови словосполук і речень нові теоретичні праці й навчальні посібники рекомендують надавати перевагу активним конструкціям над пасивними, уникаючи цих останніх, прикладами яких є речення: *Проблема реалізації пошуково-дослідницьких аспектів у педагогічній діяльності постійно **вивчається науковцями**; З початком доби романтизму для музикантів-професіоналів **створюється оригінальний сольний та ансамблевий репертуар композиторами Н.Паганіні, Ф.Карулли, Ф.Сорам, Д.Агуадо**; **Тема беретсья автором із життя**; **Танці з дією (сюжетом) сприймаються дітьми** більш зацікавлено й емоційно; Деякими **студентами недооцінюється важливість попереднього аналізу мелодії**; **Зусиллями педагогічного колективу формується високотехнологічне освітнє середовище**; **Репертуар колективів не обмежувався** лише опрацюванням народних мелодій; **Ринок світового офшору до 2010 р. оцінюється** більш ніж у 300 млрд доларів; **Захищається***

низка дисертацій, з'являються монографії, у програмах науково-практичних конференцій дедалі частіше зустрічаються доповіді, повідомлення стосовно духової музики в Україні; Слово для відповіді надається бажаним з команди. Ці речення побудовано за російським канцелярським зразком: суб'єкт (виконавець) дії подано іменником у формі орудного відмінка, а об'єкт дії – у формі називного. Українська літературна мова значно ближча до народної й не зазнавала такого канцелярського впливу, тому в українському реченні виконавець дії – це підмет, об'єкт дії – додаток, а присудок описує дію підмета на додаток і його здебільшого подають дієсловом 3-ї особи однини або множини [9; 533]: **науковці вивчають проблему, композитори створюють репертуар, автор бере тему, діти сприймають танці, студенти недооцінюють важливість, педагогічний колектив формує середовище.** Якщо ж у реченні назви суб'єкта дії немає, природніше вживати замість дієслів на **-ся** предикативні форми на **-но, -то** чи відповідні часові форми дійсного способу: **репертуар не обмежували, ринок оцінено, захищено дисертації, надруковано (опубліковано) монографії, натрапляємо на доповіді, надають (надаємо) слово охочим.**

Слід зазначити, що автори багатьох резюме лінгвістично необґрунтовано вживають постфіксальні дієслова:

розглядається питання	розглядаємо (розглянуто) питання
визначаються методи	визначаємо (визначено) методи
наводяться приклади	наводимо (наведено) приклади
розкривається поняття	розкриваємо (розкрито) поняття
описується досвід	описуємо (описано) досвід
обґрунтовується доцільність	обґрунтовуємо (обґрунтовано) доцільність
висвітлюються проблеми	висвітлюємо (висвітлено) проблеми
окреслюється коло завдань	окреслюємо (окреслено) коло завдань
аналізуються різні точки зору	аналізуємо (проаналізовано) різні погляди
підкреслюється важливість	підкреслюємо (підкреслено) важливість
досліджується роль мистецтва	досліджуємо (досліджено) роль мистецтва
вивчається історія	вивчаємо (вивчено) історію
звертається увага	звертаємо (звернено) увагу
простежується драматургія	простежуємо (простежено) драматургію

Певною мірою провина за неправильне використання дієслів на **-ся** падає й на укладачів нового академічного Російсько-українського словника, що на даний час справді, як зазначено в анотації, «є найвірогіднішим довідником при перекладі російських текстів різних жанрів українською мовою». І все-таки: хоч українську частину словника й «зорієнтовано на актуалізацію традиційних (часто призабутих) українських відповідників, винесення їх на перше місце та уточнення при них ремаркування», питому норму повернено переважно в царині іменника, прикметника, дієприкметника, меншою мірою – дієсло-

ва. На жаль, зворотні й пасивні дієслова з часткою **-ся** здебільшого не винесені в окрему статтю чи позицію в гнізді, а зафіксовані в заголовній видовій парі. За такого принципу будови словникової статті важко визначити нормативне вживання дієслів на **-ся**; див., наприклад, **просматривать[ся] – переглядати[ся]** [5; 957], **рассматривать[ся] – розглядати[ся]** [5; 1021], **строить[ся] – будувати[ся]** [5; 1161] та ін. Ілюстрування ж реєстрового слова, відповідно до наукової концепції керівника авторського колективу В.Жайворонка, має показувати, у яких типових мовних контекстах функціонує певна лексема [5; II]. Але здебільшого не показує, а часом подає і неприйнятні варіанти, наприклад: **закони виконуються – закони виконуються** [5; 361]. Послугуючись словником, варто пам'ятати, що типологічну ознаку синтаксису української мови становлять активні конструкції.

Часто вживані також структури, які описують дію двома словами: дієсловом, яке вказує лише на те, що щось відбувається, та віддієслівним іменником, який показує, що саме відбувається: *Там він займався перекладами; Й.Беер мав досить тісне спілкування з кларнетистами; Викладачі виконавських спеціальностей пішли на сміливе оновлення педагогічного репертуару; Виразжальне мистецтво музики знайшло вихід за межі числа людських (голосових) ресурсів виконання.* Бажано замість таких мовних конструкцій уживати дієслово – природніший для української мови й економніший засіб позначення присудка: **перекладав, спілкувався, оновили, вийшло.**

Роблять громіздким, захаращують мовлення такі сполуки, як-от:

здійснити аналіз, подати аналіз, провести аналіз	проаналізувати
вести діалог	діалогізувати; спілкуватися
робити висновок	висновувати, виснувати
дати характеристику	схарактеризувати
містить презентацію	презентує
приводить до розширення	розширює
викликає перебудову	перебудовує
відбувається процес інтеграції	інтегрується
відбувається поєднання	поєднується
звернулися з проханням	попрохали
забезпечила захист	захистила
забезпечує безпеку	убезпечує
здійснює вплив	впливає
здійснюють організацію	організують
здійснити пошук	пошукати
набули розповсюдження	розповсюдились
набуває поширення	поширюється
дають поради	радять
організував висилку	вислав
здійснювати розвиток	розвивати
забезпечує зближення	зближує

В анотаціях сучасних видань нерідко трапляються словосполуки на кшталт: **здійснено розгляд, здійснено аналіз, зроблено акцент, запропоновано застосування, викладена характеристика.** Тут їх ужито подібно до російських штампів **представлено описання, описано применение, дан анализ.** Проте українській мові вони не властиві, замість них потрібно вживати дієслова **розглянуто, проаналізовано, зацентовано, застосовано, схарактеризовано.**

Стиль викладу особливо псують і канцеляризують багаточленні структури: *За останній час працівниками бібліотеки було зроблено спробу реорганізувати бібліотеку музичного училища в БШ; Реалізацію цих завдань у навчальному закладі беруть на себе бібліотечно-інформаційні центри.* Стислості та ясності текстам надають усталені й унормовані звороти: **працівники спробували, центри реалізують.**

Звернімо увагу й на таку відмінність між мовами: там, де в російській уживають віддієслівні іменники, в українській переважають звороти з дієслівними формами: **пропонують виконання – пропонують виконати, відкривають можливість моделювання і коректування – дають змогу моделювати й коректувати (корегувати), ними зроблено спробу узагальнення – вони спробували узагальнити.**

Під впливом російської мови питоми допоміжні дієслова **мусити, мати** у складі присудків часто-густо неправомірно заступає предикативний прикметник **повинен**: *Навички гри з листа повинні бути закладені у структурі занять; Рівень складності творів, що підбираються, повинен бути набагато нижчий від творів, що входять в індивідуальний репертуарний план учня; Прийоми й засоби навчання повинні бути зорієнтовані на реалізацію практичної спрямованості навчання; Читання з листа повинно бути послідовним та систематичним.* Суперечать літературній нормі висловлювання на зразок: *Ідеал, до якого повинний прагнути кожен виконавець, автор назвав моцартівським комплексом (словники, підручники не подають ілюстрацій зі словом повинний як членом складеного присудка); Належне місце повинна займати позакасна і позашкільна робота (нестягнені форми повних прикметників використовують переважно в усній народній творчості, зрідка – у поезії: *вечірняя зіронька, батьківщина золотая*).*

Питоми українські відповідники російських зворотів наведені у словнику С.Караванського: **должен быть – мусить/має бути; должно быть – мусить бути** [4; 118]. Новий академічний словник фіксує семантичні відтінки лексичних відповідників російського слова **должен (обязан): повинен, -нна, -ние, зобов'язаний, реже повинний; (с оттенком предположения, вероятности – ещѐ) маю (маєш, має); (вынужден) мушу (мусиш, мусить).** У словниковій статті виділено й предикативне вживання: **должно – слід, треба, реже повинно; (полагается) належить, годиться; должно быть (лише! – З.С.) має (мусить) бути** [4; 228]. Відповідно до сучасних норм виправити наведені вище приклади можна так: *навички гри з аркуша мають бути закладені; рівень складності творів має бути нижчий; прийоми й засоби навчання мають бути зорієнтовані; читання з листа має бути систематичним* тощо.

Неправильне оформлення складеного присудка у професійному мовленні становить серйозний недолік, наприклад: *Модульна технологія представляє собою конкретне, науково обгрунтоване, спеціальним чином організоване навчання.* Як зв'язку в іменному складеному присудкові потрібно вжити сполуку **являти собою** або опустити її: *Модульна технологія являє собою конкретне, науково*

обгрунтоване, спеціально організоване навчання або Модульна технологія – це конкретне, науково обгрунтоване, спеціально організоване навчання.

Невластиво функціонувати в ролі зв'язки в іменному складеному присудкові й зворотному дієслову **являтися**: *Економічно більш ефективним являється аутсорсинг подібних послуг.* У науковому стилі, зокрема у формулюваннях та визначеннях, уживають дієслово **бути** у формі теперішнього часу – *Економічно ефективнішим є аутсорсинг подібних послуг* чи обходяться без дієслівної зв'язки – *Економічно ефективніший аутсорсинг подібних послуг.*

Не слід надуживати допоміжним дієсловом **бути** у формі майбутнього часу: *Напевно, для досвідченого викладача буде зайвим нагадування про те, що принцип «від простого до складнішого» буде головним у формуванні навичок читання нот з листа.* Краще: *зайве нагадувати, що принцип (є) головний.*

Помилково вжито форму майбутнього часу **буде** в такому реченні: *Якщо порівнювати обидві національні культури, то можна зробити висновок, що вони ніколи не збігаються повністю, бо кожна культура складається з національних та інтернаціональних елементів; для кожної культури сукупність цих елементів буде різною.* Серед часових форм дієслова в науковому стилі переважають форми теперішнього часу зі значенням позачасовості, вони передають постійну властивість, а не динамічний стан: **збігаються, складається.** Форма **буде** утворює так званий майбутній час визначень: *сім плюс три буде десять.*

Неправильне і присудкове багатослів'я, як-от: *Найбільш складним у динамічній виразності є досягнення такого виконання композиції, яке цілком співпадало б і відповідало авторському задуму.* У вузькому контексті не варто поєднувати слова, які дублюють значення. Крім того, в цьому реченні кальку **співпадати** доречно замінити на питоме слово **збігатися**.

Обтяжує виклад і дослівний переклад російських канцеляризмів, побудованих за моделлю **дієслово зі значенням повторюваної дії + віддієслівний іменник**: *У процесі багаторазового сприймання музики відбувається постійне вдосконалення слухових дій, міри їх координації; На цій стадії відбувається згортання раніше засвоєних музичних структур; Зрештою в процесі подальшого сприйняття «осяяння» на основі поглибленого аналізу через синтез відбувається раціонально-логічне освоєння музичного матеріалу.* В українській мові те саме значення коротше й влучніше передають дієслівні форми, пор.: **(суб'єкт) удосконалює слухові дії, зортає** раніше засвоєні музичні структури, **засвоює музичний матеріал.**

Примітивізують текст невинувдані повтори слів: *Дуже важливо, на нашу думку, чітко визначити мету інтегрованого уроку, яка визначить його структуру.* Узагалі дослідники **визначають** художній образ як узагальнене віддзеркалення в мистецтві явищ дійсності та духовного світу людини. Натомість пожвавлюють і врзноманітнюють висловлювання синоніми, зокрема стилістичну виразність поліпшує дієслівна синоніміка: *мету уроку, яка зумовить його структуру, можна сформу-*

лювати, а дослідники визначають, характеризують образ, розкривають зміст, суть образу. Часом автори, шукаючи синоніми, калькують російські слова: *Фолк-модерн протівиться* своєму конкретному визначенню в силу своєї максимальної синтетичності. Це наслідки штучних процесів, характерний для часів Радянської України, коли добір лексики в «нормативних» словниках підпорядковували ідеологічній доцільності. Слова протівиться в цьому значенні не наводять сучасні перекладні словники, а подають відповідники опиратися, чинити опір, не погоджуватися, заперечувати, сперечатися [3; 296], [12; 367].

Українській літературній мові не властиві також активні дієприкметники теперішнього часу. Слів на зразок **аккомпануючий, гастролоючий, виконуючий, дисонуючий, граючий, солюючий, співаючий, шаліючий** немає, а втім, мовлення рясніє такими штучними утвореннями. Упадає в око згадка про «завідуючу редакцією» академічного Російсько-українського словника [5; 1402], адже у словниковій статті **завед|овати** читаємо: **-уций** (чем) завідувач (чого); *ж.* завідувач[ка] (чого) [5; 261]. Докладніше про дієприкметникові одиниці як ваду тексту див. у статті [7].

Нівелює національну синтаксичну самобутність української мови надуживання конструкціями з предикативним пасивним дієприкметником доконаного виду, що притаманні російському синтаксису: *Робота присвячена проблемі; у цій роботі розглянуті питання; у роботі подані відомості; у роботі викладені проблемні питання; у роботі визначені моделі показники*. Лінгвісти наполягають на заміні їх українськими синтаксичними відповідниками, а саме неозначено-особовими та безособовими реченнями. У цьому разі головний член виражають предикативні форми на **-но, -то**, якщо предикативний пасивний дієприкметник уживається без зв'язкових і модальних компонентів, чи двоскладні речення з дієслівним складеним присудком, коли предикативний пасивний дієприкметник поєднується зі

зв'язковими та модальними компонентами [2; 14]. Незугарне речення (та ще й із лексичною, морфологічною і пунктуаційною помилками) *У цій роботі було розглянуто розвиток українського національного інструменту бандура* можна легко зредугувати так: *У цій праці розглянуто розвиток українського національного інструмента – бандури*.

Отже, зауважені в наукових текстах порушення літературної норми пояснюємо двома причинами. Перша – інтерференційні процеси. Більш як трьохсотлітній лінгвоцид українців і досі віддзеркалюється в мові. Друга – слабкі знання норм літературної мови. В обох випадках зарадити можна, лише наполегливо вивчаючи нашу мовну спадщину, сучасні лексичні, фразеологічні, морфологічні, словотвірні, синтаксичні, стилістичні закономірності української мови, й неухильно та послідовно дбаючи про правильність мовлення загалом і професійного зокрема.

Очевидною є важливість систематичної самоосвіти, звернення до різножанрових наукових джерел для подальшого професійного й наукового зростання фахівця. Авторам конче треба ознайомлюватися з науковими дослідженнями, найновішими підручниками та посібниками, які фіксують мовні зміни, що спостерігаються з початку 90-х рр. ХХ ст. в українському науковому стилі, вивчати правила, що ґрунтуються на традиціях української літературної мови, конкретизують відмінності українського стилю від російського й відповідають сучасним тенденціям нашої мови. М.Гінзбург, підкреслюючи винятково важливе значення основоположних національних стандартів для формування в Україні єдиного нормативного поля, згрупував для зручності основні вимоги ДСТУ 1.5:2003 та ДСТУ 3966 – 2000 у десять правил [1; 30–43]. Вони обов'язкові для всіх, хто пише українською мовою ділові та наукові тексти. Задля поліпшення мовностилістичної грамотності варто спиратися на усталені зразки, професійно довершені тексти, послуговуватися тлумачними, спеціальними, перекладними словниками, довідниками з культури української мови нового покоління.

Література

- Гінзбург М. Система правил українського ділового та наукового стилю / М.Гінзбург // Українська мова. – 2006. – № 2. – С. 30–43.
- Городенська К. Синтаксична специфіка української наукової мови / К.Городенська // Українська термінологія і сучасність : зб. наук. праць. – К. : КНЕУ, 2001. – Вип. IV. – С. 11–14.
- Зубков М. Сучасний російсько-український, українсько-російський словник / М.Зубков. – [3-тє вид., випр. і допов.]. – Х. : Веста ; Ранок, 2005.
- Караванський С. Російсько-український словник складної лексики / С.Караванський. – К. : ВЦ «Академія», 1998.
- Російсько-український словник / уклад. І.Анніна, Г.Горюшина, І.Гнатюк та ін.; за ред. В.Жайворонка. – К. : Абрис, 2006.
- Русско-украинский словарь : в 3 т. – [2-е изд., испр.]. – К. : Главн. ред. УСЭ, 1982–1984. – Т. 2.
- Сікорська З. Дієприкметникові одиниці як вада тексту / З.Сікорська // Дивослово. – 2009. – № 11. – С. 35–39.
- Словник української мови : в 11 т. – К. : Наук. думка, 1975. – Т. 6. – 832 с.
- Українська ділова і фахова мова : [практич. посіб. на щодень] / М.Гінзбург, І.Требульова, С.Левіна, І.Корніловська ; за ред. М.Гінзбурга. – [2-ге вид., випр. і допов.]. – К. : Фірма «ІНКОС», Центр навчальної літератури, 2007. – 672 с.
- Українсько-російський словник / уклад. В.Льїн та ін.; відп. ред. Л.Паламарчук, Л.Скрипник. – [3-тє вид.]. – К. : Наук. думка, 1975. – 944 с.
- Фаріон І. Символіка українських звуків / І.Фаріон // Український смисл. – Вид-во ДНУ, 2008. – № 1–2. – С. 2–11.
- Шевчук С. Російсько-український словник ділового мовлення / С.Шевчук. – [2-ге вид., переробл. і допов.]. – К. : Вища школа, 2008.